

Helsingin Santahaminan kukkakärpäset (Diptera: Syrphidae)

Sakari Kerppola

Kerppola, S. 2018: Helsingin Santahaminan kukkakärpäset (Diptera: Syrphidae) [Hoverflies of the Santahamina island, Helsinki, Finland (Diptera: Syrphidae)]. – Sahlbergia 24(2): 4–7.

The local fauna of hoverflies (Diptera: Syrphidae) of Santahamina island in Helsinki, Finland, is presented. In total, 132 species have been recorded. This number represents 36 % of the 368 of hoverfly species currently known from Finland.

Hiihtomäentie 44 A 6, FI-00800 Helsinki, Finland. Email: sakari.kerppola@helsinki.fi

Johdanto

Sahlbergiassa julkaistu Santahaminan petopistiäisiä koskeva tutkimukseni (Kerppola 2018) saa nyt hyönteistieteellistä jatkoa saaren kukkakärpästä. Petopistiäistutkimuksessani olen tarkemmin selvittänyt saaren maantieteellistä asemaa ja sen luontoa sekä saaren historiaa, joten tässä ei nyt niihin puututa.

Kirjassa Suomen kukkakärpäset (Haarto & Kerppola 2007) on esitetty kukkakärpästen biologiaa, lajien tuntomerkkejä, rakennosia ym. Näihin ei tässä artikkelissa enää puututa, mutta kirjasta on kuitenkin poimittu lajiluetteloon levinneisyyttä/harvinaisuutta kuvaavat frekvenssipisteet (1-100). Kirjassa on myös useita värikuvia niistä kokoelmayksilöistä, joita olen tallentanut Santahaminasta. Keräilymenetelmänä olen käyttänyt ainoastaan haavia.

Tutkimusalueen lajit

Kirjaan ”Santahamina sotilassaaren luontoaarteet” (Nieminen toim. 2009) olen kirjoittanut luvun Santahaminan kukkakärpästä, joita olin silloin vuodesta 1998 lukien löytänyt saarelta 113 lajia. Tuon vuoden 2009 jälkeen olen onnistunut tavoittamaan seuraavat 19 (+) lajia lisää saaren kukkakärpäsfaunalle. Uudet lajit ja löytötiedot:

Platycheirus scambus (Staeger, 1843) - täpläkattokirvari
1♀ 25.7.2015, melko harvinainen, 20 frp.

Dasyrphus pauxillus (Williston, 1887) - kuusihakakirvari
1♂, 21.5.2013, melko harvinainen, 20 frp.

Epistrophe eligans (Harris, 1780) - kaunokeltakirvari
1♂, 26.5.2014, hyvin harvinainen, 80 frp.

Epistrophe flava Doczkal & Schmid, 1994 – vaaleakeltakirvari
1♀, 29.5.2012, harvinainen, 40 frp.

Eupeodes bucculatus Rondani, 1857 - sekolaikkokirvari
1♀, 23.8.2012, harvinainen, 40 frp.

Melangyna lucifera Nielsen, 1980 - kiilametsäkirvari
1♀, 16.5.2016. - melko harvinainen, 20 frp.

Parasyrphus vittiger (Zetterstedt, 1843) - rengaskainokirvari
1♀, 21.5.2013, melko yleinen, 15 frp.

Xanthogramma pedissequum (Harris, 1776) – kaviokirvari
1♂, 20.6.2012, melko harvinainen, 20 frp.

Cheilosia psilopthalma Becker, 1814 - mustakynsikeilanen
1♂, 20.5.2013, harvinainen, 60 frp.

Cheilosia pubera (Zetterstedt, 1838) - viherkeilanen
1♀ 23.5.2014, melko yleinen, 10 frp.

Cheilosia vulpina (Meigen, 1822) – artisokkakeilanen
1♀ 26.5.2014, hyvin harvinainen, 80 frp.

Hammerschmidtia ingraca Stackelberg, 1952 – Inkerinmahlanen
1♂, 21.5.2011 ja kopula 26.5.2011, hyvin harvinainen, 100 frp.
(Kerppola 2011)

Heringia fulvimanus (Zetterstedt, 1843) - kölisysinen
1♂, 23.5.2010, hyvin harvinainen, 80 frp.

Heringia latitarsis (Egger, 1865) – leveänilkkasysinen
Useita ♂♂ ja ♀♀, 15.-20.8.2015, hyvin harvinainen, 100 frp.

Heringia pubescens (Delucchi & Pschorn-Walcher, 1955) - haivensysinen
1♂, 20.5.2013, melko harvinainen, 20 frp.

Heringia verrucula (Collin, 1931) – silonilkkasysinen
1♂, 7.6.2010, hyvin harvinainen, 100 frp.

Blera fallax (Linnaeus, 1758) – kantopuuuhari
1♀, 20.6.2012, melko harvinainen, 30 frp.

Brachypalpus laphriformis (Fallén 1816) – mehiläispuuhari
Useita ♂♂ ja ♀♀ vanhojen 300-vuotisten aarnimäntyjen rungoilta, 2011-2015, harvinainen, 40 frp.

Criorhina asilica (Fallén, 1816) - paarmapuuhari
1♀, 4.6.2013, melko harvinainen, 20 frp.

Helsingin Santahaminan kukkakärpästen luettelo

Baccha

elongata (Fabricius, 1775) – hentokirvari, 15 frp.

Melanostoma

mellinum (Linnaeus, 1758) – kiiltomaakirvari, 2 frp.

scalare (Fabricius, 1794) – pölymaakirvari, 6 frp.

Platycheirus

albimanus (Fabricius, 1781) – sinikarttukirvari, 4 frp.

angustatus (Zetterstedt, 1843) – kapeakarttukirvari, 20 frp.

clypeatus (Meigen, 1822) – pihakarttukirvari, 4 frp.

europaeus Goeldlin, Maibach&Speight, 1990 – eurokarttukirvari, 40 frp.

fulviventris (Macquart, 1829) – rantakarttukirvari, 10 frp.

granditarsis (Forster, 1771) – nilkkakarttukirvari, 20 frp.

immarginatus (Zetterstedt, 1849) – keltakarttukirvari, 30 frp.

occultus Goeldlin, Maibach&Speight, 1990 – pistekarttukirvari, 40 frp.

peltatus (Meigen, 1822) – peltokarttukirvari, 6 frp.

+*scambus* (Staeger, 1843) – täpläkarttukirvari, 20 frp

scutatus (Meigen, 1822) – tupsukarttukirvari, 15 frp.

Xanthandrus

comtus (Harris, 1780) – ruutukirvari, 20 frp.

Paragus

haemorrhous Meigen, 1822 – kenttäpienkirvari, 30 frp.

tibialis (Fallén, 1817) – ketopienkirvari, 20 frp.

Chrysotoxum

bicinctum (Linnaeus, 1758) – vannesarvikirvari, 4 frp.

festivum (Linnaeus, 1758) – kaunosarvikirvari, 10 frp.

Dasysyrphus

albostrigatus (Fallén, 1817) – juovahakakirvari, 20 frp.

hilaris (Zetterstedt, 1843) – keltahakakirvari, 15 frp.

+*pauvillius* (Williston, 1887) – kuusihakakirvari, 20 frp

pinastri (De Geer, 1776) – mäntyhakakirvari, 4 frp.

tricinctus (Fallén, 1817) – vyöhakakirvari, 10 frp.

venustus (Meigen, 1822) – sulohakakirvari, 4 frp.

Didea

intermedia Loew, 1854 – välilattakirvari, 15 frp.

Epistrophe

+*eligans* (Harris, 1780) – kaunokeltakirvari, 80frp

+*flava* Doczkal & Schmid, 1994 – vaaleakeltakirvari, 40 frp

grossulariae (Meigen, 1822) – isokeltakirvari, 10 frp.

Episyrphus

balteatus (De Geer, 1776) – parvikirvari, 1frp

Eupeodes

+*bucculatus* Rondani, 1857 – sekolaikkukirvari, 40frp

corollae (Fabricius, 1794) – pienlaikkukirvari, 4 frp.

latifasciatus (Macquart, 1829) – niitty-laikkukirvari, 4 frp.

lundbecki (Soot-Ryen, 1946) – kaljulaikkukirvari, 4 frp.

lapponicus (Zetterstedt, 1838) – kevätlaikkukirvari, 10 frp.

Leucozona

inopinata Doczkal, 2000 – kangasvyökirvari, 30 frp.

glaucia (Linnaeus, 1758) – sinivyökirvari, 4 frp.

laternaria (Müller, 1776) – valkovyökirvari, 6 frp.

Melangyna

lasiophthalma (Zetterstedt, 1843) – kevätmetsäkirvari, 10 frp.

+*lucifera* Nielsen, 1980 – kiilametsäkirvari, 20 frp

Meligramma

triangulifera (Zetterstedt, 1843) – kolmiomesikirvari, 15 frp.

Meliscaeva

cinctella (Zetterstedt, 1843) – vyömesikirvari, 4 frp.

Parasyrphus

annulatus (Zetterstedt, 1838) – vaaleakainokirvari, 4 frp.

lineolus (Zetterstedt, 1843) – pihakainokirvari, 4 frp.

+*vittiger* (Zetterstedt, 1843) – rengaskainokirvari, 15frp

Scaeva

pyrastri (Linnaeus, 1758) – kalvasisokirvari, 10 frp.

selenitica (Meigen, 1822) – koukkuisokirvari, 10 frp.

Sphaerophoria

abbreviata Zetterstedt, 1859 – suohoikkakirvari, 60 frp.

batava Goeldlin, 1974 – hollanninhoikkakirvari, 4 frp.

philantha (Meigen, 1822) – kolmiohoikkakirvari, 6 frp.

scripta (Linnaeus, 1758) – isohoikkakirvari, 2 frp.

taeniata (Meigen, 1822) – haarahoikkakirvari, 4 frp.

Syrphus

ribesii (Linnaeus, 1758) – niittykirvari, 1 frp.

torvus Osten Sacken, 1875 – karvakirvari, 1 frp.

vitripennis Meigen, 1822 – pikkukirvari, 10 frp.

Xanthogramma

+*pedissequum* (Harris, 1776) – kaviokirvari, 20 frp

Cheilosia

albitarsis (Meigen, 1822) – kirjoniikkakeilainen, 6 frp.
cynocephala Loew, 1840 – koiranpääkeilainen, 40 frp.
gigantea (Zetterstedt, 1838) – isokeilainen, 6 frp.
mutabilis (Fallén, 1817) – hoikkakeilainen, 6 frp.
pagana (Meigen, 1822) – punasarvikeilainen, 1 frp.
 +*psilophthalma* Becker, 1814 – mustakynsikeilainen, 60 frp
 +*pubera* (Zetterstedt, 1838) – viherkeilainen, 10 frp
longula (Zetterstedt, 1838) – sienikeilainen, 4 frp.
scutellata (Fallén, 1817) – tattikeilainen, 6 frp.
variabilis (Panzer, 1798) – isopartakeilainen, 15 frp.
velutina Loew, 1840 – lattakeilainen, 15 frp.
vernalis (Fallén, 1817) – kevätkeilainen, 4 frp.
 +*vulpina* (Meigen, 1822) – artisokkakeilainen, 80 frp.

Brachyopa

pilosa Collin, 1939 – harmomahlanen, 40 frp.

Hammerschmidtia

+*ingrica* Stackelberg, 1952 – Inkerinmahlanen, 100 frp.

Melanogaster

aerosa (Loew, 1843) – mattavaskinen, 6 frp.

Neoascia

geniculata (Meigen, 1822) – lyhytsarvinuijanen, 6 frp.
interrupta (Meigen, 1822) – katkonuijanen, 40 frp.
meticulosa (Scopoli, 1763) – mustanuijanen, 10 frp.
tenur (Harris, 1780) – ojanuijanen, 2 frp.

Orthonevra

erythrogonia (Malm, 1863) – keltapolvivaskinen, 40 frp.
geniculata (Meigen, 1830) – varjosiipivaskinen, 15 frp.
intermedia Lundbeck, 1916 – vaaleavaskinen, 10 frp.

Sphegina Meigen

sibirica Stackelberg, 1953 – idänkurokas, 10 frp.

Anasimyia

interpuncta (Harris, 1776) – kaarirantasurri, 10 frp.
lineata (Fabricius, 1787) – nokkarantasurri, 6 frp.
transfuga (Linnaeus, 1758) – koukkurantasurri, 20 frp.

Eristalinus

sepulchralis (Linnaeus, 1758) – töpöleväsurri, 4 frp.

Eristalis

arbustorum (Linnaeus, 1758) – pihasurri, 1 frp.
interrupta (Poda, 1761) – pistesurri, 2 frp.
intricaria (Linnaeus, 1758) – luhtasurri, 6 frp.
pertinax (Scopoli, 1763) – suipposurri, 4 frp.
picea (Fallén, 1817) – sysisurri, 20 frp.

pseudorupium Kanervo, 1938 – laikkusurri, 6 frp.

similis (Fallén, 1817) – etelänsurri, 60 frp.

tenax (Linnaeus, 1758) – kuhnurisurri, 4 frp.

Helophilus

affinis Wahlberg, 1844 – keltaniikkahelosurri, 4 frp.
hybridus Loew, 1846 – mustaniikkahelosurri, 4 frp.
pendulus (Linnaeus, 1758) – keltasäärihelosurri, 2 frp.
trivittatus (Fabricius, 1805) – keltanaamahelosurri, 15 frp.

Myathropa

florea (Linnaeus, 1758) – mesisurri, 6 frp.

Parhelophilus

versicolor (Fabricius, 1794) – kirjolampisurri, 15 frp

Eumerus

flavitaris Zetterstedt, 1843 – valkonilkkasiplari, 40 frp.

funeralis Meigen, 1822 – isosiplari, 20 frp.

Heringia

+*fulvimanus* (Zetterstedt, 1843) – kölisysinen, 80frp

+*latitaris* (Egger, 1865) – leveänilkkasysinen, 100 frp.

larusi Vujić, 1999 – metsäsysinen, 15 frp.

+*pubescens* (Delucchi & Pschorn-Walcher, 1955) – haivensy-sinen, 20frp

+*verrucula* (Collin, 1931) – silonilkkasysinen, 100frp

vitripennis (Meigen, 1822) – kaljusysinen, 30 frp.

Pipiza

austriaca Meigen, 1822 – kannussysinen, 10 frp.

bimaculata Meigen, 1822 – kaksitäpläsyesinen, 6 frp.

lugubris (Fabricius, 1775) – laikkusysinen, 20 frp.

noctiluca (Linnaeus, 1758) – isosysinen, 6frp

quadrimaculata (Panzer, 1804) – nelitäpläsyesinen, 6 frp.

Pipizella

viduata (Linnaeus, 1758) – pihasysinen, 4 frp.

Sericomyia

lappona (Linnaeus, 1758) – pikkuluhtanen, 15 frp.

silentis (Harris, 1776) – keltaperäluhtanen, 10 frp.

Volucella

inanis (Linnaeus, 1758) – vaapasvieras, 15 frp.

pellucens (Linnaeus, 1758) – ampiavaisvieras, 4 frp.

Blera

+*fallax* (Linnaeus, 1758) – kantopuuuhari, 30 frp

Brachypalpus

+*laphriformis* (Fallén 1816) – mehiläispuuhari, 40 frp.

Criorhina

+*asilica* (Fallén, 1816) - paarmapuuhari, 20 frp.

Chalcosyrphus

nemorum (Fabricius, 1805) – pajupuuhari, 15 frp.
valgus (Gmelin, 1790) – punareisipuuhari, 20 frp.

Spilomyia

diopthalma (Linnaeus, 1758) – ampiaispuuhari, 20 frp.

Syritta

picipens (Linnaeus, 1758) – pikkupuuhari, 1 frp.

Temnostoma

apiforme (Fabricius, 1794) – rantalahuri, 30 frp.
vespiforme (Linnaeus, 1758) – pistiäislahuri, 30 frp.

Tropidia

scita (Harris, 1780) – ojapuuhari, 6 frp.

Xylota

florum (Fabricius, 1805) – isopuuhari, 20 frp.
ignava (Panzer, 1798) – punavyöpuuhari, 20 frp.
jakutorum Bagatshanova, 1980 - Jakutian puuhari, 10 frp.
meigeniana Stackelberg, 1964 – varjopuuhari, 30 frp.
segnis (Linnaeus, 1758) – okapuuhari, 4 frp.
tarda Meigen, 1822 – hoikka puuhari, 20 frp.

Pohdintaa

Suomesta tunnetaan nyt 368 kukkakärpäslajia ja Santahaminasta tämän tutkimuksen tuloksena 132 lajia eli lähes kolmasosa maamme lajistosta. Eikä ihme, sillä onhan saaren monipuolinen luonto säilynyt hyvin puolustusvoimien käytössä ja välttynyt liialta rakentamiselta. Tutkimukset jatkuvat edelleen ja varmasti vielä jotain uuttakin löytyy. Mielenkiintoisilla laajoilla ampuma-alueilla (kts. Kuva 1) on liikkuminen kielletty. Ne vaativat erikoisluvan, enkä ole niillä vielä tutkimuksia suorittanut.

Kirjallisuutta

- Haarto, A. & Kerppola, S. 2007: Suomen kukkakärpäset ja lähialueiden lajeja (Finnish hoverflies and some species in adjacent countries). — Ympäristöministeriö, Keuruu 2007. 647 s. ISBN 9789521125683.
- Kerppola, S. 2011: *Hammerschmidtia ingraca* Stackelberg, 1952 – inkerinmahlanen Suomesta (Diptera, Syrphidae). — Sahlbergia 17(2): 2–4. Helsinki, Finland, ISSN 12373273. https://www.luomus.fi/sites/default/files/sahlbergia/2011/Sahlbergia-2011_2-Hammerschmidtia-ingrica.pdf
- Kerppola, S. 2018: Helsingin Santahaminan petopistiäiset (Hymenoptera: Ampulicidae, Sphecidae, Crabronidae). — Sahlbergia 23(2): 13–21. https://www.luomus.fi/sites/default/files/sahlbergia/2017/sahlbergia_23_2_2017.pdf
- Nieminen, J. (toim.) 2009: Santahamina, sotilassaaren luontoaarteet. — Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen julkaisusarja 2. N:o 14. 1.painos. 288 s.

Kuva 1. Santahaminan arvokkaat hyönteisalueet (tummanvihreä). Uudelleenjulkaistu muokattuna kirjoittajan luvalla kirjasta Santahamina, sotilassaaren luontoaarteet (Nieminen toim. 2009).

